

Kontrolní závěr z kontrolní akce

19/25

Majetek a peněžní prostředky státu, se kterými je příslušná hospodařit Správa úložišť radioaktivních odpadů

Kontrolní akce byla zařazena do plánu kontrolní činnosti Nejvyššího kontrolního úřadu (dále také „NKÚ“) na rok 2019 pod číslem 19/25. Kontrolní akci řídila do 8. března 2020 členka NKÚ RNDr. Hana Pýchová a od 9. března 2020 kontrolní akci řídil a kontrolní závěr vypracoval člen NKÚ Ing. Jan Stárek.

Cílem kontroly bylo prověřit, zda Správa úložišť radioaktivních odpadů hospodaří s peněžními prostředky a majetkem státu v souladu s právními předpisy, účelně a hospodárně.

Kontrolované osoby:

Správa úložišť radioaktivních odpadů, Praha (dále také „SÚRAO“);
Ministerstvo průmyslu a obchodu (dále také „MPO“).

Kontrolováno bylo období od roku 2014 do roku 2019, v případě věcných souvislostí i období předcházející a do doby ukončení kontroly.

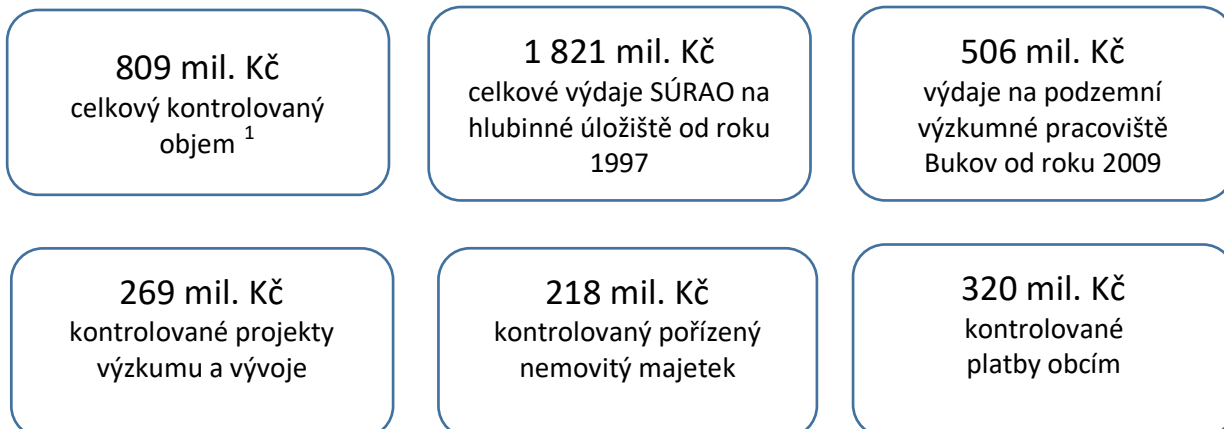
Kontrola byla prováděna u kontrolovaných osob v době od října 2019 do května 2020.

Kolegium NKÚ na svém XIII. jednání, které se konalo dne 31. srpna 2020,

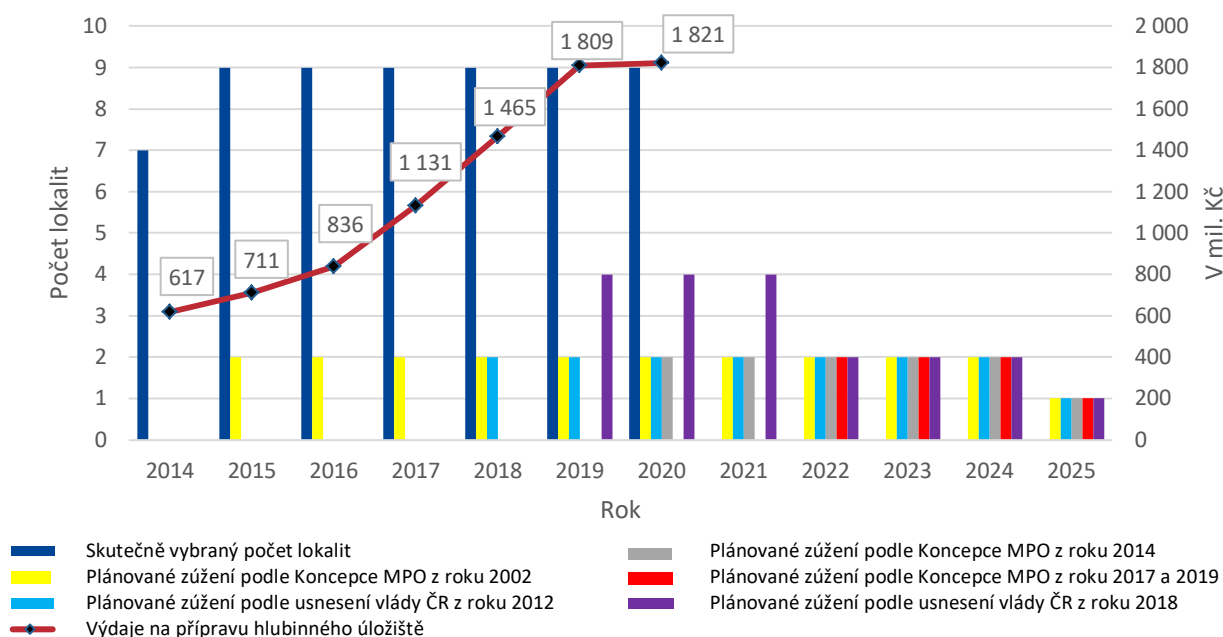
schválilo usnesením č. 5/XIII/2020

kontrolní závěr v tomto znění:

Hospodaření Správy úložišť radioaktivních odpadů

Plánované a skutečné zužování počtu lokalit pro hlubinné úložiště spolu s celkovými výdaji na přípravu hlubinného úložiště²

Pozn.: Výdaje na přípravu hlubinného úložiště jsou uvedeny kumulativně.

¹ Celkový kontrolovaný objem je uveden včetně nepotřebného majetku ve výši 2 mil. Kč.

² **Zdroj:** *Koncepce nakládání s radioaktivními odpady a vyhořelým jaderným palivem v ČR z roku 2002; návrh aktualizace Koncepce z roku 2014; aktualizace Koncepce z roku 2017 a 2019; usnesení vlády ČR ze dne 20. prosince 2012 č. 955, k plánu činnosti a rozpočtu Správy úložišť radioaktivních odpadů na rok 2013, tříletý plán a dlouhodobý plán; usnesení vlády ČR ze dne 18. července 2018 č. 464, k Výroční zprávě o činnosti SÚRAO v roce 2017; informace SÚRAO.*

I. Shrnutí a vyhodnocení

NKÚ provedl kontrolu hospodaření s majetkem a peněžními prostředky státu, se kterými je příslušná hospodařit Správa úložišť radioaktivních odpadů. Cílem kontroly bylo prověřit, zda SÚRAO v letech 2014 až 2019 hospodařila s peněžními prostředky a majetkem státu v souladu s právními předpisy, účelně a hospodárně. Při kontrole se NKÚ zaměřil na postup přípravy hlubinného úložiště³ a s tím související výdaje. Kontrola prověřila i činnost Ministerstva průmyslu a obchodu, které je zřizovatelem SÚRAO a které má zajišťovat kontrolu hospodaření této organizační složky státu a působit při jejím řízení tak, aby její výdaje byly účelné a hospodárné⁴.

V procesu výběru lokality a přípravy hlubinného úložiště radioaktivního odpadu, na kterém se podílí MPO, SÚRAO a vláda ČR svými rozhodnutími, NKÚ zjistil skutečnosti, které dokládají, že výdaje SÚRAO na přípravu a výběr lokality pro hlubinné úložiště nejsou dostatečně účelné a hospodárné.

SÚRAO na přípravu a výběr lokality pro hlubinné úložiště, které probíhají více než 23 let, vynaložila již 1 821 mil. Kč. Do doby ukončení kontroly bylo navrženo devět možných lokalit pro hlubinné úložiště, ale zúžení na čtyři lokality MPO vládě ČR nepředložilo, přestože podle usnesení vlády ČR⁵ tak mělo učinit již v lednu 2019. Důvodem, proč zúžení nebylo provedeno, byl nesouhlas dotčených obcí a podle vyjádření MPO i nedostatek dat a podkladů pro takové rozhodnutí. Původně měly být dokonce vybrány dvě kandidátní lokality již v roce 2015, ale jejich výběr byl postupně posunut o sedm let s tím, že finální lokalita bude vybrána v roce 2025 a hlubinné úložiště bude zprovozněno v roce 2065.

Výběr lokality negativně ovlivňuje nesouhlas dotčených obcí a s tím související absence právní úpravy týkající se zapojení obcí. Návrh věcného záměru zákona o zapojení dotčených obcí do výběru lokality mělo MPO předložit vládě ČR ke schválení v roce 2019, ale předložilo jej až 18. května 2020. Cílem zákona má být zajištění zájmu obcí, posílení jejich postavení při výběru lokality hlubinného úložiště a vytvoření právního rámce s jasně specifikovanou rolí dotčených obcí.

V letech 2014 až 2017 SÚRAO plánovala činnosti potřebné k přípravě hlubinného úložiště jen v obecné rovině. Střednědobý plán⁶ ani plány činnosti SÚRAO na jednotlivé roky nespécifikovaly konkrétní činnosti potřebné k přípravě hlubinného úložiště ani odpovídající časové a finanční parametry. Na obdobné skutečnosti NKÚ upozornil již

---

³ Úložiště pro radioaktivní odpady a vyhořelé jaderné palivo, které jsou nepřijatelné do přípovrchových úložišť.

⁴ Ustanovení § 39 odst. 3 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla); ustanovení § 8 zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů, kde je zakotvena role správců kapitol státního rozpočtu z hlediska finanční kontroly hospodaření organizačních složek státu v jejich působnosti.

⁵ Usnesení vlády ČR ze dne 18. července 2018 č. 464, k Výroční zprávě o činnosti Správy úložišť radioaktivních odpadů v roce 2017.

⁶ Materiál SÚRAO – technická zpráva č. 1/2015 *Střednědobý plán výzkumu a vývoje SÚRAO pro potřeby umístění hlubinného úložiště pro roky 2015 až 2025*, zpracovaná v červenci 2015.

v rámci kontrolní akce č. 09/15⁷. Absence takových plánů, opakovaný posun milníků a s tím související další výdaje na výzkumné práce představují riziko snížení účelnosti a hospodárnosti peněžních prostředků, které SÚRAO v souvislosti s přípravou hlubinného úložiště vynakládá.

SÚRAO na přípravu a vybudování podzemního výzkumného pracoviště Bukov, jeho provoz a na realizaci výzkumného experimentálního programu vynaložila celkem 506 mil. Kč. Výdaje na provoz pracoviště nepovažuje NKÚ za dostatečně účelné a hospodárné. SÚRAO na provoz pracoviště, ale zároveň i na provoz dolu Rožná, kterého je pracoviště součástí, vynaložila 328 mil. Kč, a to bez možnosti vyčlenit výdaje týkající se samotného pracoviště Bukov. Přestože SÚRAO měla k dispozici řadu studií a posudků, které poukázaly na slabé stránky pracoviště, a dostatečná účelnost a hospodárnost výdajů na pracoviště nebyla prokázána, plánují SÚRAO a MPO vydat do roku 2030 dalších 2 285 mil. Kč na rozšíření a provoz pracoviště Bukov.

Kontrola u SÚRAO nezjistila pochybení při evidenci a pořizování majetku a nakládání s nepotřebným majetkem ani při plnění kontrolou vybraných povinností, které Správe úložišť radioaktivních odpadů ukládá atomový zákon.

II. Informace o kontrolované oblasti

SÚRAO byla zřízena Ministerstvem průmyslu a obchodu ke dni 1. července 1997 jako státní organizace. Od ledna 2001 je organizační složkou státu. Hlavním posláním SÚRAO je zajišťovat bezpečné ukládání radioaktivních odpadů dosud vyprodukovaných i budoucích, a to v souladu s požadavky na jadernou bezpečnost a ochranu člověka i životního prostředí.

Předmětem činnosti SÚRAO je podle zákona č. 263/2016 Sb., atomový zákon (dále také „atomový zákon“) zejména:

- příprava, výstavba, uvádění do provozu, provoz a uzavření úložišť radioaktivního odpadu;
- monitorování, kontrola úložiště;
- nakládání s radioaktivním odpadem, jeho úprava, správa, dohled;
- správa poplatků (odvodů) za ukládání radioaktivních odpadů;
- kontrola a schvalování čerpání rezervy držitelů povolení na vyřazování z provozu a poskytování služeb v oblasti nakládání s radioaktivním odpadem;
- poskytování příspěvků obcím (z jaderného účtu), na jejichž katastrálním území je stanoveno průzkumné území pro ukládání radioaktivního odpadu v podzemních prostorech, stanoveno chráněné území pro ukládání radioaktivního odpadu v podzemních prostorech nebo povoleno provozování úložiště radioaktivního odpadu.

SÚRAO je při hospodaření s majetkem státu povinna postupovat podle zákona č. 218/2000 Sb.⁸ a zákona č. 219/2000 Sb.⁹. Do 31. prosince 2016 SÚRAO sestavovala svůj

⁷ Kontrolní závěr z kontrolní akce č. 09/15 – Peněžní prostředky spravované Správou úložišť radioaktivních odpadů a majetek státu, s nímž je tato organizační složka státu příslušná hospodařit.

⁸ Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla).

rozpočet na základě předpokládaných výdajů a příjmů, zdrojem příjmů byl jaderný účet, který je součástí kapitoly OSFA¹⁰, a kapitola MPO¹¹. Peněžní prostředky byly převáděny na účet SÚRAO vedený u ČNB z jaderného účtu zálohově, a to na základě jednotlivých žádostí SÚRAO. Od 1. ledna 2017 jsou peněžní prostředky určené na financování SÚRAO každoročně stanoveny v příloze č. 4 zákona o státním rozpočtu České republiky jako specifický ukazatel – výdaj v kapitole 322 – *Ministerstvo průmyslu a obchodu*, a to včetně výdajů krytých převodem z jaderného účtu. MPO připravuje podrobný rozpis rozpočtu výdajů v *Integrovaném informačním systému Státní pokladny* při přípravě a schvalování návrhu zákona o státním rozpočtu na příslušný rok na základě vládou schváleného ročního, tříletého a dlouhodobého plánu činnosti SÚRAO. SÚRAO odvádí příjmy za služby poskytované původcům radioaktivních odpadů na jaderný účet. Výdaje SÚRAO v kontrolovaném období jsou uvedeny v tabulce č. 1.

Tabulka č. 1: Výdaje SÚRAO v kontrolovaném období (v tis. Kč)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Běžné výdaje	88 106	169 015	189 211	279 248	279 254	258 032
Kapitálové výdaje	66 648	90 950	131 249	231 662	271 037	284 448
Výdaje celkem	154 754	259 965	320 460	510 910	550 291	542 480

Zdroj: výroční zprávy SÚRAO za roky 2014 až 2018, informace SÚRAO.

MPO je podle ustanovení § 39 zákona č. 218/2000 Sb. odpovědné za hospodaření s prostředky státního rozpočtu a jinými peněžními prostředky státu ve své kapitole. MPO jako zřizovatel SÚRAO má působit při jejím řízení k tomu, aby vynakládání výdajů bylo co nejhospodárnější, nejefektivnější a nejúčelnější. MPO zajišťuje kontrolu hospodaření s prostředky státního rozpočtu a jinými peněžními prostředky státu dle zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole).

Rada SÚRAO, jako poradní a koordinační orgán MPO, byla v roce 2017 zřízena opatřením ministra průmyslu a obchodu č. 21/2017 ze dne 17. října 2017. Rada SÚRAO dle svého statutu zejména dohlíží na hospodárnost a účelnost vynakládání prostředků na činnosti zajišťované a prováděné SÚRAO, upozorňuje ředitele SÚRAO a ministra průmyslu a obchodu na zjištěné nedostatky a navrhuje opatření k nápravě, doporučuje ministrovi k předložení vládě ČR roční, tříletý a dlouhodobý plán činnosti SÚRAO, hodnotí plnění ročního plánu činnosti SÚRAO a doporučuje ministrovi výroční zprávu ke schválení.

Příjmy jaderného účtu jsou hlavním zdrojem financování činnosti SÚRAO a zároveň budou zdrojem financování výstavby a provozu budoucího hlubinného úložiště. Příjmy jaderného účtu jsou tvořeny zejména poplatky za ukládání radioaktivních odpadů a výnosy z operací s peněžními prostředky jaderného účtu na finančním trhu, příjmy od SÚRAO, dotacemi, peněžními dary a granty. Peněžní prostředky na jaderném účtu spravuje Ministerstvo financí.

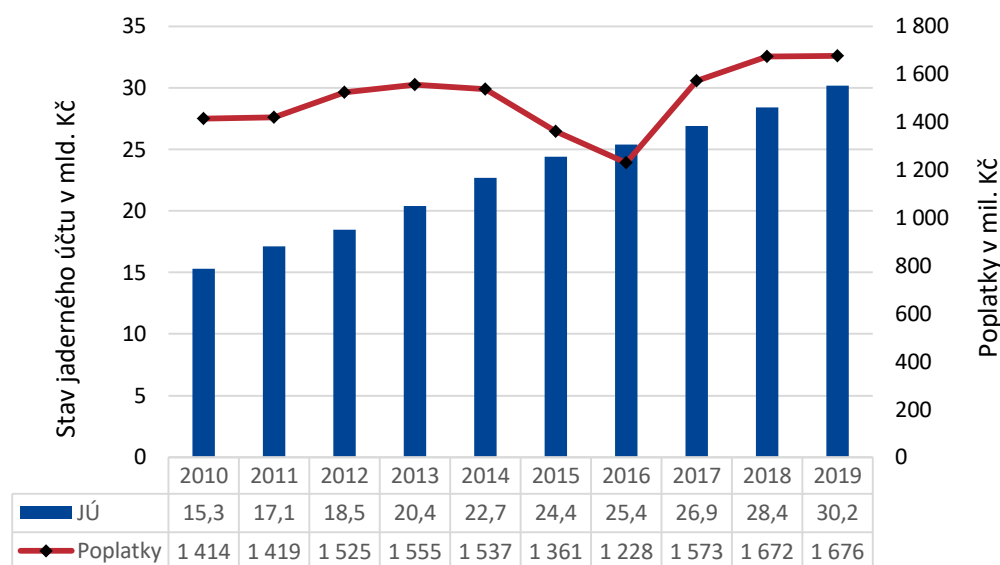
⁹ Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích.

¹⁰ Kapitola státního rozpočtu 397 – *Operace státních finančních aktiv*.

¹¹ Peněžní prostředky státního rozpočtu z kapitoly MPO k zajištění bezpečného nakládání s radioaktivními odpady uloženými v úložištích Richard a Bratrství, které vznikly před 1. červencem 1997 a představují starou radiační zátěž.

Graf č. 1: Stav jaderného účtu a výše poplatků v letech 2010 až 2019

Zdroj: výroční zprávy SÚRAO, informace SÚRAO; vlastní zpracování NKÚ.

III. Rozsah kontroly

Předmětem kontroly NKÚ byly majetek a peněžní prostředky státu, se kterými je příslušná hospodařit Správa úložišť radioaktivních odpadů. Kontrolovaným obdobím byly roky 2014 až 2019, v případě věcných souvislostí i období předcházející a období do ukončení kontroly.

NKÚ provedl kontrolu u SÚRAO a MPO. K naplnění cíle kontroly bylo posouzeno, zda:

- výdaje z jaderného účtu související se záměrem vybudovat hlubinné úložiště a vybrat lokalitu pro jeho umístění vynaložila SÚRAO v souladu s právními předpisy, účelně a hospodárně;
- výdaje z jaderného účtu na pořízení nemovitého majetku vynaložila SÚRAO v souladu s právními předpisy, účelně a hospodárně;
- SÚRAO plnila vybrané povinnosti dané atomovým zákonem;
- SÚRAO postupovala při evidenci nemovitého a nemovitého majetku a při nakládání s nepotřebným majetkem v souladu s právními předpisy;
- SÚRAO postupovala v souladu se zákonem o zadávání veřejných zakázek;
- SÚRAO a MPO při výběru lokality pro umístění hlubinného úložiště plnily termíny dané *Koncepcí nakládání s radioaktivními odpady a vyhořelým jaderným palivem v ČR*;
- MPO kontrolovalo čerpání peněžních prostředků SÚRAO;
- Rada SÚRAO dohlížela na hospodárnost a účelnost vynakládání prostředků na činnosti zajišťované a prováděné SÚRAO a zda hodnotila plnění ročního plánu činnosti SÚRAO.

Kontrolovaný objem peněžních prostředků v kontrolovaném období let 2014 až 2019 činil celkem 809,1 mil. Kč, z toho výdaje na výplatu příspěvku obcím činily 319,9 mil. Kč, výdaje na čtyři vybrané projekty výzkumu a vývoje činily 269 mil. Kč, výdaje na pořízení nemovitého majetku (podzemní výzkumné pracoviště Bukov a budovy v ulici Na Florenci v Praze 1) činily

218,4 mil. Kč a oblast hospodaření s nepotřebným majetkem 1,8 mil. Kč. Kontrolovaný objem veřejných zakázek činil celkem 297 mil. Kč.

Pozn.: Právní předpisy uvedené v tomto kontrolním závěru jsou aplikovány ve znění účinném pro kontrolované období.

IV. Podrobné skutečnosti zjištěné kontrolou

Původní předpoklad výběru lokalit pro umístění hlubinného úložiště

Dlouhodobou strategii státu v oblasti nakládání s radioaktivními odpady upravovala *Koncepce nakládání s radioaktivními odpady a vyhořelým jaderným palivem v ČR z roku 2002* (dále také „Koncepce“), kterou vypracovalo MPO a v dalších letech ji aktualizovalo¹². Jedním z cílů Koncepce bylo připravovat hlubinné úložiště, přičemž do roku 2015 měly být zařazeny do územních plánů dvě kandidátní lokality a finální lokalita má být vybrána do roku 2025 s předpokladem zprovoznění hlubinného úložiště do roku 2065. Podle poslední aktualizace referenčního projektu, tj. modelového projektu stavby hlubinného úložiště v hypotetické lokalitě, se náklady výstavby a provozu úložiště pohybují v rozmezí od 140,7 mld. Kč do 162,9 mld. Kč¹³. Zdrojem financování hlubinného úložiště má být jaderný účet, který je součástí účtů státních finančních aktiv a který je tvořen zejména poplatky za ukládání radioaktivních odpadů a výnosy z operací s peněžními prostředky tohoto účtu na finančním trhu. SÚRAO ověřovala vývoj prostředků jaderného účtu ve vztahu k zajištění hlubinného úložiště. Kontrola ověřila, že podle dat a informací SÚRAO je tento zdroj za současných podmínek dostatečný.

Posunutí výběru dvou lokalit pro hlubinné úložiště o sedm let

V roce 2004 byly v šesti zkoumaných lokalitách (Březový potok, Čertovka, Čihadlo, Horka, Hrádek a Magdaléna) uvažovaných pro umístění hlubinného úložiště pozastaveny geologické práce, a to až do roku 2009. Důvodem pozastavení byl nesouhlas dotčených obcí s aktivitami týkajícími se hlubinného úložiště. V důsledku toho byl termín pro výběr dvou kandidátních lokalit posunut z roku 2015 na rok 2018. Návrh aktualizace Koncepce z roku 2014 výběr dvou kandidátních lokalit dále posunul do roku 2020 zejména z důvodu zdlouhavého projednávání žádostí o stanovení průzkumných území na vytipovaných lokalitách. Další aktualizace Koncepce z roku 2017 ze stejného důvodu výběr dvou kandidátních lokalit včetně zajištění stanovisek dotčených obcí prodloužila až do roku 2022.

¹² *Koncepce nakládání s radioaktivními odpady a vyhořelým jaderným palivem v ČR* schválená usnesením vlády ČR ze dne 15. května 2002 č. 487, která byla v letech 2014, 2017 a 2019 aktualizována.

¹³ Převzato z materiálu SÚRAO – technická zpráva č. 134/2017 *Optimalizace podzemních částí hlubinného úložiště referenčního projektu - závěrečná zpráva*, zpracovaná v květnu 2018.

Tabulka č. 2: Předpokládaný harmonogram přípravy, výstavby a provozu hlubinného úložiště v době kontroly

Plánovaná činnost	Rok
Výběr dvou kandidátních lokalit na základě předběžné charakterizace lokalit se stanoviskem dotčených obcí	2022
Výběr finální lokality se stanoviskem dotčených obcí a podání žádosti o územní ochranu vybrané lokality	2025
Zahájení procesu EIA pro hlubinné úložiště	2035
Výstavba hlubinného úložiště (s první ukládací sekci) a další práce a příprava dokumentace pro zahájení provozu	2050–2064
Zahájení provozu hlubinného úložiště	2065

Zdroj: *Koncepce nakládání s radioaktivními odpady a vyhořelým jaderným palivem v ČR* ve znění aktualizace z roku 2019.

Devět lokalit vybraných pro hlubinné úložiště

Do doby ukončení kontroly bylo navrženo devět lokalit pro hlubinné úložiště: Březový potok, Čertovka, Čihadlo, Horka, Hrádek, Janoch (ETE-jih), Kraví hora, Magdaléna a Na Skalním

(EDU-západ). V roce 2018 vláda ČR svým usnesením¹⁴ uložila ministryni průmyslu a obchodu předložit vládě ČR do 31. ledna 2019 návrh zúžení počtu lokalit pro budoucí hlubinné úložiště na čtyři preferované lokality a informovat o dalším postupu prací k výběru dvou kandidátních lokalit v roce 2022. MPO tento úkol nesplnilo, protože SÚRAO sice lokality navrhla (Březový potok, Hrádek a Janoch (ETE-jih), Kraví horu jako referenční a Čihadlo jako doplňkovou), ale Rada SÚRAO do doby ukončení kontroly o zúžení na čtyři preferované lokality nerozhodla s odůvodněním, že nemůže kvalifikovaně rozhodnout, protože je nutné počkat na výsledky geofyzikálního výzkumu a na více dat a podkladů pro rozhodnutí. MPO k tomu uvedlo, že bude od července 2020 připravovat aktualizaci *Koncepce nakládání s radioaktivními odpady a vyhořelým jaderným palivem v ČR* a v souvislosti s tím se chystá posunout časové milníky pro zúžení počtu lokalit.

Absence zákona o zapojení obcí do procesu výběru lokality

Termín výběru lokality pro umístění hlubinného úložiště se může významně dále posunout i z důvodu absence právní úpravy o zapojení obcí. Podle MPO ministr průmyslu a obchodu dal 17. července 2019 veřejně příslib (formou dopisu všem starostům dotčených obcí), že SÚRAO nepodá žádosti o stanovení průzkumných území pro zvláštní zásah do zemské kůry na čtyřech lokalitách dříve, než nabyde účinnosti zákon o zapojení obcí, za předpokladu, že SÚRAO neobdrží souhlas dotčených obcí reprezentujících nadpoloviční počet obyvatel dané lokality, nebo po 1. lednu 2023, podle toho, který z termínů nastane dříve. Podle aktualizované Koncepce z roku 2019 měl být návrh věcného záměru zákona předložen vládě ČR v roce 2019. **Návrh věcného záměru zákona o zapojení dotčených obcí¹⁵ předložilo MPO vládě ČR dne**

¹⁴ Usnesení vlády ČR ze dne 18. července 2018 č. 464, k *Výroční zprávě o činnosti Správy úložišť radioaktivních odpadů v roce 2017*.

¹⁵ Návrh věcného záměru zákona o zapojení dotčených obcí a jejich občanů do řízení směřujících k výběru lokality pro ukládání radioaktivního odpadu v podzemních prostorech a k povolení provozování úložiště radioaktivních odpadů.

18. května 2020. Vláda ČR se předloženým materiálem do doby ukončení kontroly nezabývala.

Plány SÚRAO bez konkrétních projektů

Střednědobý plán výzkumu a vývoje pro potřeby umístění hlubinného úložiště v ČR 2015 až 2025 nebyl dosud aktualizován ve vztahu k posunu termínů výběru lokalit a vychází z údajů aktualizace *Koncepce nakládání s radioaktivními odpady a vyhořelým jaderným palivem v ČR* z roku 2014. Střednědobý plán uvádí prioritní oblasti výzkumu a vývoje, včetně stručných přehledů dosud provedených prací, a uvádí obecné zaměření plánovaných prací bez jejich časového harmonogramu a odhadu finančních nákladů. Stejně tak plány činnosti SÚRAO na roky 2014 až 2017 schvalované vládou ČR neobsahovaly konkrétní projekty výzkumu a vývoje s uvedením předpokládaných finančních nákladů. V plánech na roky 2018 a 2019 SÚRAO konkrétní projekty uvedla, ale bez předpokládaných finančních nákladů. Přitom NKÚ na absenci konkrétních projektů v plánech činnosti SÚRAO upozornil již v roce 2009 při kontrolní akci č. 09/15 a vláda ČR k nápravě zjištěných nedostatků uložila SÚRAO a MPO realizovat příslušná opatření¹⁶. MPO v rámci těchto nápravných opatření deklarovalo, že v plánech činnosti SÚRAO budou konkrétní projekty uvedeny.

Výdaje na výběr lokalit

Do doby ukončení kontroly vynaložila SÚRAO na výběr lokality a přípravu hlubinného úložiště včetně podzemního pracoviště Bukov již 1 821,1 mil. Kč. Zúžení počtu lokalit na čtyři preferované lokality MPO vládě ČR nepředložilo, přestože SÚRAO v souvislosti s procesem výběru čtyř lokalit jen v kontrolovaném období vynaložila 565,8 mil. Kč. Právě posun termínu zúžení počtu lokalit na čtyři preferované a vynakládání dalších peněžních prostředků z jaderného účtu na výzkumné práce (zejména nutné aktualizace technických zpráv – studie zadávací bezpečnostní zprávy, studie proveditelnosti a studie dopadů na životní prostředí pro devět uvažovaných lokalit) představují riziko snížení účelnosti a hospodárnosti vynakládaných peněžních prostředků.

Cíl podzemního výzkumného pracoviště Bukov

Podzemní výzkumné pracoviště Bukov bylo dokončeno v roce 2017 a SÚRAO na jeho vybudování vynaložila 107 mil. Kč. Hlavním cílem pracoviště jako podzemní generické laboratoře je podpořit proces vývoje hlubinného úložiště umístěním výzkumných aktivit do podobného prostředí úložiště bez narušení prostředí úložiště. Pracoviště lokalizované v hloubce 550 metrů pod povrchem má sloužit jako testovací lokalita pro hodnocení chování hornin kandidátních lokalit v hloubce odpovídající předpokládané hloubce hlubinného úložiště do doby, než bude vybrána finální lokalita hlubinného úložiště a než bude v této lokalitě vybudována konfirmační podzemní laboratoř.

Činnost podzemního výzkumného pracoviště Bukov

Projekty, které byly dosud na pracovišti realizovány, byly zaměřeny zejména na získání informací o lokalitě Bukov a dolu Rožná s tím, že projekty mají přinést unikátní informace

¹⁶ Usnesení vlády ČR ze dne 7. června 2010 č. 439, ke Kontrolnímu závěru Nejvyššího kontrolního úřadu z kontrolní akce č. 09/15 Peněžní prostředky spravované Správou úložišť radioaktivních odpadů a majetek státu, s nímž je tato organizační složka státu příslušná hospodařit.

o horninových masivech v hloubce odpovídající budoucímu hlubinnému úložišti. K existenci rizika nepřenositelnosti výsledků experimentů pracoviště pro konečnou lokalitu hlubinného úložiště SÚRAO uvedla, že se nejedná o konfirmační pracoviště, jehož účelem je potvrdit geologická data na finální lokalitě, ale pracoviště, kde je cílem získat obecná data pro porozumění procesům v hloubce budoucího hlubinného úložiště. **SÚRAO měla k dispozici několik studií a posudků, které upozorňují na slabé stránky podzemního výzkumného pracoviště Bukov, jako je obecnost výzkumného experimentálního programu, technické řešení, nepřenositelnost části výsledků experimentů, geologická odlišnost vybrané lokality, nízká efektivnost výdajů a technické a personální prolínání provozu pracoviště a provozu dolu Rožná včetně prolínání příslušných nákladů.** Přesto v dubnu 2020 MPO předložilo vládě ČR pro informaci materiál, který předpokládá zadání nové veřejné zakázky nejen na provoz, ale i na rozšíření pracoviště s předpokládanou hodnotou 2 285 mil. Kč bez DPH.

Výdaje na podzemní výzkumné pracoviště Bukov

Na přípravu a vybudování podzemního výzkumného pracoviště Bukov, jeho provoz a na realizaci výzkumného experimentálního programu vynaložila SÚRAO do doby ukončení kontroly celkem 506,4 mil. Kč. Z této částky bylo vyplaceno celkem 444 mil. Kč státnímu podniku DIAMO, který zabezpečoval přípravné práce, realizaci výstavby a provoz pracoviště. Na vlastní výzkumný experimentální program (bez výdajů na provoz) vynaložila SÚRAO celkem 60,5 mil. Kč a 2 mil. Kč uhradila za externí posudky na posouzení provozu pracoviště a jeho pokračování.

Propojení provozu podzemního výzkumného pracoviště Bukov a dolu Rožná

Z celkových 506,4 mil. Kč vynaložených na vybudování a provoz podzemního pracoviště Bukov bylo 327,9 mil. Kč vynaloženo na provoz pracoviště, ale zároveň i na provoz dolu Rožná, kterého je pracoviště součástí. Důl Rožná je majetkem státu a právo hospodařit s tímto majetkem má státní podnik DIAMO, který na základě *smlouvy o poskytnutí služeb* zajišťuje provozuschopnost a běžnou údržbu pracoviště Bukov a ostatních částí dolu Rožná. Posudky, které si nechala SÚRAO k provozu pracoviště vypracovat, doporučují mj. provoz pracoviště osamostatnit a oddělit jej od dolu Rožná, kde byla v roce 2017 ukončena těžba uranu¹⁷. Do doby ukončení kontroly tak ale nebylo učiněno. Technické a personální zajištění podmínek provozu pracoviště Bukov je společné s dolem Rožná a jednotlivé provozní funkce se prolínají. Pracoviště se nachází v 12. patře dolu Rožná, tj. v hloubce předpokládaného budoucího hlubinného úložiště, ale SÚRAO vynakládá peněžní prostředky na provoz celého dolu, a to až do úrovně 26. patra. Část z celkových 327,9 mil. Kč, které SÚRAO uhradila státnímu podniku DIAMO za provoz pracoviště, tak NKÚ nepovažuje za účelné a hospodárné vynaložení peněžních prostředků.

Zadávání veřejných zakázek

NKÚ podrobil kontrole veřejné zakázky v celkovém objemu 297 mil. Kč s DPH. Kontrolovány byly dvě nadlimitní veřejné zakázky, dvě veřejné zakázky malého rozsahu s uzavřenou smlouvou a deset veřejných zakázek malého rozsahu zadaných formou objednávky. Při

---

¹⁷ Usnesení vlády ČR ze dne 25. ledna 2016 č. 50, k řešení sociálních důsledků uzavírky uranového dolu Rožná v Dolní Rožínce, kterým vláda ČR schválila postupnou uzavírku uranového dolu Rožná I. do 31. prosince 2017.

kontrole veřejných zakázek zadaných v režimu zákona¹⁸ nebyly zjištěny nedostatky. Při kontrole veřejných zakázek malého rozsahu byly zjištěny nedostatky nevýznamného charakteru, které neměly dopad na průběh zakázek.

Evidence a pořízení majetku a nakládání s nepotřebným majetkem

NKÚ podrobil kontrole postup SÚRAO při evidenci nehmotného majetku, jehož hodnota k 31. prosinci 2018 činila 1 077,6 mil. Kč¹⁹. Kontrola prověřila také evidenci nemovitého majetku podzemního výzkumného pracoviště Bukov a pořízení dvou budov pro sídlo SÚRAO čp. 1685 a 1686 se souvisejícími pozemky v Praze 1 v ulici Na Florenci v celkové pořizovací ceně 218,4 mil. Kč. V oblasti nakládání s nepotřebným majetkem se kontrola zaměřila na období let 2014 až 2018, ve kterém SÚRAO vyřadila celkem 519 položek nepotřebného majetku. V těchto oblastech nebyly zjištěny významné nedostatky.

Správa poplatků od původců radioaktivních odpadů

V období let 2014 až 2019 SÚRAO plnila povinnost stanovenou atomovým zákonem a ověřovala správnost výpočtu výše pravidelných poplatků u jejich plátců (ČEZ, a.s., a Centrum výzkumu Řež, s.r.o.). U těchto plátců SÚRAO provedla kontrolu každého poplatkového období. U plátců jednorázových poplatků SÚRAO zabezpečovala kontrolu věcné správnosti těchto poplatků již ve fázi přebírání radioaktivního odpadu a vlastního vyměřování jednorázového poplatku.

Kontrola tvorby rezerv na vyřazování z provozu jaderného zařízení

SÚRAO v období let 2014 až 2019 správně plnila i další úkol uložený atomovým zákonem, když prováděla jednou ročně kontroly tvorby rezerv u držitelů povolení splňujících zákonné podmínky, a v souladu se svým statutem informovala SÚJB o výsledcích těchto kontrol prostřednictvím souhrnné zprávy o kontrole tvorby rezerv.

Výplata příspěvku obcím

Povinností SÚRAO je vyplácet příspěvky z jaderného účtu obcím, na jejichž katastrálním území je stanoveno průzkumné území pro zvláštní zásah do zemské kůry k ukládání radioaktivního odpadu v podzemních prostorech (ve výši 0,6 mil. Kč ročně a dále 0,40 Kč ročně za každý m² katastrálního území obce, na němž je průzkumné území stanoveno), a obcím, na jejichž katastrálním území je povoleno provozování úložiště radioaktivního odpadu (ve výši 4 mil. Kč ročně a 10 000 Kč za každý m³ uloženého radioaktivního odpadu v daném kalendářním roce). V kontrolovaných letech 2015 a 2016 SÚRAO vyplatila obcím, do jejichž katastru zasahují průzkumná území, příspěvky v souladu s platnými právními předpisy. Rovněž obcím, v jejichž katastrálním území je povoleno provozovat úložiště radioaktivního odpadu, vyplatila SÚRAO jednorázové a roční příspěvky v kontrolovaném období let 2014 až 2019 v souladu s platnými právními předpisy.

Kontrolní činnost MPO

MPO v letech 2014 až 2019 provedlo celkem čtyři veřejnosprávní kontroly zaměřené na čerpání peněžních prostředků SÚRAO. Tyto kontroly se zaměřily především na kontrolu

¹⁸ Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, a zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek.

¹⁹ Hodnota brutto – rozvaha SÚRAO sestavená k 31. prosinci 2018.

nepřekročení limitů poskytnutých peněžních prostředků v rámci schváleného rozpočtu SÚRAO, dále se zaměřily na hospodaření s majetkem, inventarizaci majetku a zadávání veřejných zakázek. Z protokolů z veřejnosprávních kontrol vykonaných v letech 2014, 2016 a 2018 nebylo zřejmé, v jaké míře se MPO zabývalo kontrolou hospodárnosti a účelnosti výdajů SÚRAO. Mimořádná veřejnosprávní kontrola vykonaná MPO v roce 2019 se problematikou hospodárnosti a účelnosti výdajů SÚRAO zabývala, upozornila mj. na zvýšené výdaje na zajištění provozu podzemního výzkumného pracoviště Bukov a zjistila nedostatky při zadávání veřejných zakázek. Dohled nad hospodárností a účelností výdajů SÚRAO byl rovněž jedním z úkolů Rady SÚRAO jakožto poradního orgánu MPO. Ministerstvo průmyslu a obchodu ale neprokázalo, jakým způsobem v letech 2018 a 2019 Rada SÚRAO dohlížela nad hospodárností a účelností prostředků vynakládaných na činnost SÚRAO vyjma pracoviště Bukov.

Porovnání přípravy hlubinného úložiště ve Finsku a v okolních zemích²⁰

Největšího pokroku v budování hlubinného úložiště na evropském kontinentu dosáhlo Finsko, kde finální lokalita hlubinného úložiště byla již vybrána v blízkosti jaderné elektrárny. V současné době probíhá výstavba úložiště, přičemž se předpokládá zahájení jeho provozu po roce 2023. Na Slovensku probíhá proces výběru lokality a o umístění úložiště by se mělo rozhodnout do roku 2030. V Maďarsku je připravována žádost o povolení pro první výzkumnou fázi programu s cílem ověřit vhodnost uvažované lokality. V Německu probíhá proces zkoumání bezpečnosti uvažovaných lokalit.²¹

Seznam zkratk

atomový zákon	zákon č. 263/2016 Sb., atomový zákon
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
DPH	daň z přidané hodnoty
EDU	jaderná elektrárna Dukovany
EIA	posouzení vlivů (stavebního záměru) na životní prostředí (z angl. Environmental Impact Assessment)
ETE	jaderná elektrárna Temelín
JÚ	jaderný účet
Koncepce	<i>Koncepce nakládání s radioaktivními odpady a vyhořelým jaderným palivem v České republice</i>
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
NKÚ	Nejvyšší kontrolní úřad
OSFA	kapitola státního rozpočtu 397 – <i>Operace státních finančních aktiv</i>
SÚJB	Státní úřad pro jadernou bezpečnost
SÚRAO	Správa úložišť radioaktivních odpadů

²⁰ Na základě veřejně dostupných zdrojů.

²¹ Polsko a Rakousko neprovozují jaderné elektrárny komerčního charakteru.